

Список використаних джерел:

1. Богініч О. Л. Педагогічні умови підвищення рухової активності дітей 4-5 років на заняттях з фізичної культури : автореф. дис... канд. пед. наук / О. Л. Богініч. – Київ, 1997. – 24 с.
2. Вільчковський Е. С. Організація рухового режиму дітей у дошкільних навчальних закладах : навч.-метод. посіб. / Е. С. Вільчковський, Н. Ф. Денисенко. – Тернопіль : Мандрівець, 2008. – 128 с.
3. Денисенко Н. Ф. Педагогические условия активизации двигательного режима детей 5-6 лет в детских учреждениях : дис... канд. пед. наук / Н. Ф. Денисенко. – Київ, 1994. – 152 с.
4. Смірнов О. Ф. Роль сім'ї в залученні дітей до занять фізичною культурою і спортом / О. Ф. Смірнов // Матеріали 3-ї Всеукраїнської наук.-практ. конф. «Роль фізичної культури в здоровому способі життя». – Львів, 1997. – С. 66–67.
5. Усаков В. И. Социально-педагогическая эффективность оздоровительной физической культуры в семье, детском саду и школе / В. И. Усаков // Физическая культура : воспитание, образование, тренировка. – 1999. – № 1-2. – С. 7–11.

Ватамаюнюк Г.П.

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

ВИКОРИСТАННЯ ЕЙДОТЕХНІКИ У РОЗВИТКУ МОВЛЕННЯ ДОШКІЛЬНИКІВ

У статті розкрито сутність поняття «ейдотехніка», «ейдетизм»; коротко описано ігрову систему «Школа ейдетики», складові якої ґрунтуються на різних видах асоціацій – вільних, предметних, смакових, тактильних, нюхових, фонетичних, звукових; висвітлено можливості окремих ігрових прийомів і технік ейдетики у розвитку мовлення дошкільників та особливості їх застосування в освітньому процесі.

Умови демократичного суспільства диктують нові вимоги до освіти його маленьких громадян. Одним із шляхів задоволення освітніх потреб суспільства є створення інноваційного простору, що передбачає впровадження нових методів навчання і виховання дітей, які забезпечували повноцінний розвиток дошкільника і його позитивну взаємодію з довкіллям. Цього неможливо уявити поза оволодінням мовою як засобом пізнання і способом специфічно людського спілкування. Сформованість мовленнєвих умінь дошкільника є найголовнішим досягненням дошкільного дитинства, що допомагає орієнтуватися у всіх сферах його життєдіяльності. Тому процес розвитку мовлення й формування мовленнєвих умінь в дошкільному закладі вимагає від педагога використання різноманітних підходів, технік і технологій навчання, серед яких особливе місце займає ейдетика. Як інноваційна технологія, спрямована на покращення вмінь дитини запам'ятовувати, відтворювати та активно використовувати отримані знання, ейдотехніка

вчить долати труднощі, позитивно сприймати самого себе розвиває пізнавальні здібності, а відтак і мовлення – фонематичний слух, словесно-логічне й образне мислення, зв'язне мовлення, художньо-мовленнєві здібності.

Проблемою застосування ейдетики у розвитку дошкільників займалися науковці і практики Л. Айзенварг, Є. Антощук, І. Матюгін, І. Рибнікова, Т. Слоненко та інші.

Мета публікації полягає у висвітленні особливостей застосування окремих методів і прийомів ейдетики у процесі розвитку мовлення дошкільників.

Ейдотехніка – теорія, створена в марбурзькій психологічній школі (Німеччина) у 20-х-40-х роках ХХ ст. Засновник цього вчення Е. Менш стверджував, що ейдетизм як різновид образної пам'яті є закономірною стадією дитячого розвитку, який досягає свого піку в 11-16 років. Прихильний до ейдетики педагог може задіювати необмежені резерви мислення дитини, розвиваючи її природну здатність мислити образами. За науковим визначенням *ейдетизм* – це особливий різновид образної пам'яті, здатність найбільш яскраво й точно відтворювати в усіх деталях наочні образи предметів, які в даний момент не діють на органи чуттів. Фізіологічною основою ейдетичних образів є залишкове збудження зорового аналізатора (ейдетик не згадує, а ніби продовжує бачити, чути, відчувати те, чого вже біля нього немає) [3, с. 7].

В середині 80-х років ХХ ст. російський вчений І. Матюгін розробив ігрову систему, яка отримала назву «Школа ейдетики». Система налічує близько тридцяти методик і технік, в основу яких покладено застосування різних графічних образів, цікавих ігор та вправ, що ґрунтуються на різних видах асоціацій: вільних, предметних, смакових, тактильних, нюхових, фонетичних, звукових [4, с. 4]. Використання у практиці дошкільного закладу означених асоціативних прийомів сприяють збагаченню лексики дитини словами-назвами, словами-діями, словами-означеннями, що позначають якості, властивості, стан, температуру, текстуру досліджуваних предметів, словами-назвами, словами-діями та допомагають засвоїти значення цих слів, активізувати їх у мовленні. Так, використовуючи прийом предметних асоціацій вихователь бере монету і каже: «Кругле і металеве. Про що ви подумали?» Відповіді: колеса трамвая, люк, сережки тощо. Дивлячись на воду в склянці діти розповідають про її властивості – рідка, прозора, чиста, холодна; називають слова-назви, які асоціюються в них із водою – річка, струмок, озеро, джерело, море, океан, калюжа. До шматка аркуша паперу діти можуть дібрати такі предметні асоціації, як книга, альбом, зошит, серветка тощо. Активізуючи тактильні асоціації, вихователь працює з різнофактурними картками (хутро, наждачний папір, фланель, фольга, палички, оксамит, гудзики, гречка, тощо), запитуючи, про що

подумала дитина, торкнувшись цієї картки. Такий прийом розширює знання дітей про якості предметів. Для того, щоб дітей не відволікав колір, їм одягають «сліпі» окуляри. Спонукаючи дітей до роботи з асоціаціями-друдлами, вихователь, активізує зв'язне мовлення вихованців, оскільки спонукає дитину до обґрунтування відповіді на питання: чому вона уявила саме те, розв'язала головоломку саме таким чином, обрала такий шлях, а не інший [4].

Звукові асоціації – це перша сходинка до засвоєння фонетичного складу мови (розвиток фонематичного слуху) та елементів грамоти, коли діти вчаться розрізняти шумові й голосові звуки. Для цього дітям пропонують аудіозаписи різних звуків та шумів побутові шуми, звуки природи, музичні звуки, звуки вулиці тощо. Порядок роботи та спосіб постановки запитання залишається незмінним: Наприклад, зашарудіти звуковим мішечком з целофановим папірцем і запитати: «Про що ви подумали, почувши цей звук?» (про книжку, бо коли її гортаєш, шарудять сторінки; про листочок, бо коли дме вітер, листочки шелестять на деревах тощо).

Сутність прийому «фонетичні асоціації» полягає у вдалому доборі спеціальних асоціацій, максимально співзвучних із певним звуком. Тобто образ зорового символу має відповідати спорідненій з ним фонетичній асоціації та звуковому знаку (фонемі). Наприклад, за своїм звучанням.

Свист повітря з насоса нагадує звук [с]:

Насос повітря видуває: С-С-С-,

Й синю кульку надимає.

Гудіння літака в небі – звук [л]:

Літак гуде, літає: Л-Л-Л-,

Й парашути випускає.

Рух потяга – звук [ч]:

Потяг пихкає, гуде: Ч-Ч-Ч-,

І вагончики везе:

Працюючи над звуком, дитина ніби «прив'язує» кожен із звуків до певного символу, утворюючи асоціативний зв'язок між двома об'єктами. Завдяки цьому й формується більш стійкий зоро-, слухо-, кінестетично-артикуляційний образ звука, основою якого є фонетична асоціація. Англійський психолог У. Джеймс зазначав, що кожний елемент асоціації є своєрідним «гачком», на якому «висить» факт і за допомогою якого можна «зловити» його, коли він занурюється на «дно». Асоціативний символ і є таким «гачком» у логопедичній роботі з дітьми, особливо з тими, в кого спостерігаються знижений фонематичний слух, нестійка увага тощо [3, с. 4]. До того ж прийом фонетичних асоціацій – це наступний крок у вивченні грамоти, коли діти засвоюють не лише сам звук, а й його позначення (букву).

Вивченню букв алфавіту та навчанню читати сприятиме метод оживлення – надання уявному образу властивостей живої істоти. Оживити можна не тільки букви чи цифри, а й будь-який предмет з навколишнього середовища, домалювавши йому очі, руки та ноги, одягнувши віночок, чи капелюх.

Еейдотехніка застосовується і в художньо-мовленнєвій діяльності дошкільників під час запам'ятовування віршів, загадок та скоромовок. У такій роботі варто використовувати різні методи, оскільки одним дітям краще запам'ятовувати вірші, сприймаючи їх на слух, іншим подобається уявляти себе головним персонажем вірша, третім – подобається малювати, четвертим – легше закодувати вірш, залишивши початкові букви. Головне, щоб цей процес став творчим, цікавим і приносив задоволення та результат. Перший метод запам'ятовування передбачає включення кінестетичної пам'яті (відчуття та рухи). Дітям, в яких розвинутий саме цей вид пам'яті, краще не тільки уявляти події, що відбуваються у віршику, а й самим відтворювати ці дії. Другий метод – метод піктограм (малюнки замість слів). Читаючи текст вірша, одночасно показуємо дітям листівки з піктограмами, внаслідок чого вони легко запам'ятовують його і після двох-трьох повторів вже розповідають вірш, відтворюючи піктограму в пам'яті. У старшій і підготовчій групах необхідно вчити дітей самостійно перетворювати рядки вірша у малюнки, шифрувати казки, оповідання. Діти, дивлячись на свої малюнки, легко зчитують інформацію. Але не до кожного слова, речення можна одразу намалювати піктограми, цьому також потрібно вчитися. І тому в нагоді стає робота з картками В. Проппа (малювання символів під час моделювання казкових сюжетів), робота з друдлами. Вивчаючи вірш за допомогою третього (уявного) методу, потрібно лише уявити всі події, що відбуваються у вірші з погляду діючої особи, або використати в якості підказки оточуючі предмети. Цей метод краще використовувати для невеликих легко римованих віршів з яскравими образами [5, с. 24].

Четвертий метод – використання листівок, які є одним із найкращих тренажерів для розвитку уяви, творчого мислення, пам'яті, мови дітей. Автором ідеї з цим тренажером став перший представник ейдетики в Україні Є. Антощук. Набір листівок (25 і більше) підбирається таким чином, щоб кожна наступна листівка не була подібна до попередньої (бажано ні за малюнком, ні за кольором). Граючись у гру, «Слова у листівках» діти логічно поєднують задане вихователем слово із змістом листівки. Наприклад, дидактична гра «Яке наше місто?». Діти за кілька хвилин запам'ятовують до 15 слів-означень. Цю гру можна використовувати на занятті з розвитку мовлення, коли дітей вчать описувати герб міста за його елементами [1, с. 14].

Розвитку зв'язного (діаманологічного) мовлення сприятиме методика роботи з текстами. Успіх у навчанні дитини в більшій мірі

залежить від того, як вона не тільки вміє читати, а й переказувати прочитане. Текстова інформація буває різною, тому й методи опрацювання цих текстів мають бути підібрані до кожного індивідуально. Для прикладу візьмемо казку «Колобок», де багато персонажів і виступають вони в певній послідовності: дід, баба, колобок, заєць, вовк, ведмідь, лисиця. Після прочитання казки необхідно повторити з дітьми цей ряд слів у прямій і зворотній послідовності (2-3 рази). Діти в цей час ніби прокручують перед очима мультиплікаційну стрічку, яка міцно вкарбовується в пам'ять. Якщо попросити дитину переказати казку, то «бачення» образів випереджає мову, і дитині залишається тільки повторити знайомі слова.

Розвивати словесну й мовленнєву творчість дошкільників можна за допомогою методу колажів. Колаж (від франц. – наклеювання) – аркуш картону, на якому наклеєні або намальовані від 7 до 50 малюнків. Малюнки повинні бути різноманітними, не повторюватися, різні за змістом та розмірами. В окремих колажах можна використати цифри, букви. Мета цього методу – запам'ятати якомога більше назв зображених предметів, а потім вибрати головного героя і скласти казку про його пригоди. Незвичайні асоціації роблять образи яскравими, незабутніми і дитина легко відтворює в уяві ланцюжок слів. З використанням методів ейдетики, створюється психологічна ситуація успіху, покращується нейродинаміка мозку дітей, відбувається корекція дефектів центральної нервової системи та поведінки дітей, що сприяє ефективному засвоєнню не тільки мовленнєвих, а й інших знань [2, с. 5].

Отже, розвиток дошкільної освіти, її перехід на новий якісний рівень не може здійснюватися без використання інноваційних технологій в роботі з дітьми дошкільного віку. Враховуючи важливість мовленнєвого розвитку для пізнання світу дитиною, педагоги дошкільних закладів мають впроваджувати в освітній процес різні інноваційні технології, серед яких гідне місце займає ейдотехніка, яка охоплює широкий спектр напрямів роботи з дошкільниками й розвитку мовлення зокрема.

Список використаних джерел:

1. Антощук Є. В. *Учімося запам'ятовувати і пригадувати: швидка педагогічна допомога від Української школи ейдетики «Мнемозина»* / Є. В. Антощук. – Київ: Вирій, 2007. – 156 с.
2. *Ейдетика як засіб підготовки дитини до школи* / Авт.-упоряд. М. Л. Кривоніс, О. Л. Дроботій. – Харків : Ранок, 2012. – 160 с.
3. Камангар М. *Теоретичні засади інноваційних тенденцій розвитку сучасної освіти* // *Дитячий садок*. – 2009. – № 2. – С. 22.
4. Матюгін І. Ю. *Школа ейдетики. Зорова, тактильна, нюхова пам'ять.* / І. Ю. Матюгін. – Москва : Ейдос, 1994. – 514 с.
5. Пащенко О. *Асоціації за друдлами* / О. Пащенко // *Дошкільне виховання*. – 2009. – № 4. – С. 24–25.